

Stöd till föräldrar med placerade barn

2018

FÖRSLAGSUNDERLAG FÖR UTVECKLING AV STÖD
TILL FÖRÄLDRAR MED PLACERADE BARN INOM
SOCIALTJÄNSTEN HELSINGBORG

JULIA KJELLBERG

HELSINGBORGS STAD

Stöd till föräldrar med placerade barn

Innehåll

Stöd till föräldrar med placerade barn	1
1. Sammanfattning.....	2
2. Bakgrund	2
2.1 Problematik	2
2.2 Lag.....	3
2.3 Intern prioritering av frågan inom Socialförvaltningen.....	3
3. Behov och nytta för målgruppen	3
3.1 Behov, nytta och konsekvenser för målgruppen föräldrar till placerade barn.....	3
3.2 Identifierat utvecklingsbehov Helsingborg stad.....	4
4. Tillvägagångssätt.....	4
5. Erfarenhet och forskning	5
5.1 Extern empiri.....	5
5.2 Intern empiri	6
6. Förslag.....	7
6.1 Vision	7
6.2 Konkret förslag.....	8
7. Behov ekonomiska resurser.....	9

1. Sammanfattning

Det stöd som Helsingborgs stad Socialtjänst idag erbjuder föräldrar till placerade barn bedöms som bristfälligt och förslaget är att stödet utvidgas.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att fungerande föräldrastöd ger ett bättre resultat och mående för de inblandade parterna, inte minst barnet. Numera framgår även förtydligt av lagstiftningen att biologföräldrar/vårdnadshavare har rätt till detta stöd. Helsingborg stads socialtjänst lever således inte upp till de rättigheter biologföräldrar och vårdnadshavare har enligt lag och behöver ökade resurser för att kunna möta detta behov.

Förbättrat föräldrastöd är av stor vikt utifrån såväl etiska som ekonomiska perspektiv. Vid beslut om placering åtar sig socialtjänsten ansvaret för barnet vilket utgör ett stort ansvar för barnets såväl fysiska som psykiska hälsa. Det innebär ett intresse av att skapa de bästa förutsättningarna för barnets hälsa, vari kontakten med biologföräldrarna, i stor utsträckning, bedöms vara viktig faktor.

Förstärkt föräldraförmåga är även en förutsättning för förkortade placeringar.

Placeringskostnader är en av förvaltningens mest kostsamma resurser och en effektivisering av dessa kan därför ses som gynnsam. Denna ökade satsning på att arbeta förebyggande och proaktivt bedöms kunna bidra till minskade placeringskostnader i ett mer långsiktigt perspektiv.

Föreliggande skrivelse föreslår en satsning på ett professionellt stöd om två tjänster som har till uppgift att stödja föräldrar som har eller riskerar att få sitt barn placerat. Vidare föreslås personerna att stödja det arbete som pågår med att starta och driva en brukarorganisation som kommer att arbeta med ett så kallat medmänskligt stöd. Som en tredje uppgift består arbetet i kunskapsöverföring från de föräldrar vi möter med kunskap in i kärnverksamheten med syfte att möjliggöra förändring.

2. Bakgrund

2.1 Problematik

När ett barn blir placerat träder det tredelade föräldraskapet in; socialtjänsten som ansvarar för barnet, familjehemmet som svarar för barnets vardagliga fostran och biologföräldern med föräldraskap på avstånd. Det är viktigt att samverka mellan dessa tre parter fungerar för barnets välmående.

Vikten av att förbättra stödet till biologföräldrar har flera aspekter. Det primära syftet med att förbättra stödet är att stödet till föräldrarna, enligt den forskning som redovisas senare, ger förutsättningar för förbättrad psykisk hälsa för de placerade barnen.

Genom att föräldrarna får förutsättningar för att ha en aktiv roll i det tredelade föräldraskapet förbättras förutsättningar för barnets välmående. Vidare kan stärkande av föräldrarnas föräldraförmåga resultera i kortare placeringar respektive utökade möjligheter för barn att flytta hem till biologföräldrarna. Ur ett etiskt perspektiv är frågan om förbättrat föräldrastöd av stor vikt då socialtjänsten vid beslut om placering åtar sig ansvaret för barnet vilket utgör ett stort etiskt ansvar för barnets psykiska hälsa. Det innebär ett intresse av att skapa de bästa förutsättningarna för barnets hälsa, vari kontakten med biologföräldrarna, i stor utsträckning, bedöms vara väsentlig.

Vidare är förbättring av stödet även av vikt ur ett ekonomiskt perspektiv då förstärkt föräldraförmåga är en förutsättning för kortare placeringar. Placeringskostnader är en av förvaltningens mest kostsamma resurser och en effektivisering av dessa kan därför ses som gynnsam.

2.2 Lag

När socialtjänsten placerar ett barn utanför det egna hemmet innebär det ett tredelat föräldraskap där biologföräldrar, familjehem och socialtjänsten har olika roller för att ge barnet en bra uppväxt. Socialtjänsten har enligt Socialtjänstlagen 7 § nedanstående skyldigheter i förhållande till biologföräldrar:

7 § Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
2. verka för att de får lämplig utbildning,
3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,

4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Lag (2015:982).

2.3 Intern prioritering av frågan inom Socialförvaltningen

Förvaltningen har betonat behovet av förstärkt föräldrastöd genom att markera frågan som en av förvaltningens främsta satsningar under 2018¹. Gemensamt med medskapande, digitalisering och boendestöd ses frågan som förvaltningens viktigaste prioriteringar.

3. Behov och nytta för målgruppen

3.1 Behov, nytta och konsekvenser för målgruppen föräldrar till placerade barn

Föräldrar till placerade barn erbjuds idag begränsat stöd utifrån att deras barn är placerade. Barnen har en särskilt utsedd barnhandläggare som ansvarar för barnets rättigheter, utveckling och som synliggör deras röst och behov. Familjehemmen har en särskild familjehemshandläggare som ger dem stöd och handledning för att fullfölja sitt uppdrag på bästa sätt, för barnets bästa. Den hjälp föräldrarna erbjuds idag är fokuserad på de egna svårigheter som föräldrarna kan ha och har oftast inte fokus på att stödja föräldrarna i sitt föräldraskap. Därmed ges inte goda förutsättningar för att få det tredelade föräldraskapet att fungera under placeringstiden.

Syftet är att för barnets bästa stärka föräldern och få till stånd ett bättre samarbete inom det tredelade föräldraskapet. Att ge föräldern bättre förutsättningar att fungera som förälder på avstånd och kunna bygga upp en bättre relation till både barnet och familjehemsföräldrarna under placeringstiden. Syftet kan också vara att motivera föräldrarna till att ta emot hjälp för den egna problematiken.

Ett mer långsiktigt mål är att stödet kan leda till att fler barn kan flytta hem igen, eller när detta inte är möjligt att fler barn kan vårdnadsöverflyttas till familjehemmen med bibehållen kontakt med sina föräldrar.

Föräldrarnas behov av stöd uppstår redan under utredningstiden vid tillfället när de får besked om att socialtjänsten bedömer att deras barn behöver placeras. Många föräldrar hamnar då i

---

¹ Förvaltningsövergripande verksamhetsplan 2018-2020

en kris som de inte alltid får hjälp att hantera. Det kan i sin tur leda till ett långvarigt stigma som sätter hinder för ett samarbete mellan parterna för barnets bästa under placeringstiden.

Föräldrarna skulle med ett riktat stöd kunna få hjälp med att förstå innebörden i de utredningar som gjorts, få hjälp att förbereda sig inför möten med socialtjänsten samt inför umgängestillfällena med barnen med mera. De kan behöva hjälp med sin frustration och sitt känsloläge utan att det dokumenteras då många upplever att det som dokumenteras kan komma att ligga dem till last. De kan även behöva ha en stödperson med sig vid möten med myndigheten eller i rättsliga sammanhang. De kan behöva hjälp att motivera sig till att påbörja behandling för egen problematik såsom missbruk/psykisk ohälsa.

De konsekvenser som kan uppstå utan ett sådant särskilt riktat stöd är att vi inte lyckas åstadkomma ett gott samarbete för barnens bästa. Att den konflikt som uppstår i och med föräldrarnas kris/upplevda trauma av att få sitt barn placerat gör att relationen/umgänget till barnet försämras. Att den psykiska ohälsan hos både barn och föräldrar stigmatiseras. Att fokus riktas mer på konflikten mellan förälder och myndighet och till rättsliga processer om barnets hemflytt snarare än att tillsammans arbeta för barnets bästa. Men framförallt att föräldrarnas röst ej blir hörd. Utan detta riktade stöd så kommer vi dessutom att gå miste om den genererade kunskapen vi kommer att få genom att arbeta nära denna brukargrupp.

3.2 Identifierat utvecklingsbehov Helsingborg stad

Helsingborg stads socialförvaltning är i behov av att finna en strategi/ett arbetssätt som säkerställer att biologföräldrarna får det stöd socialförvaltningen enligt lag är skyldiga att ge. I dagsläget är 155 barn placerade av Helsingborgs stads socialtjänst². Frekvensen av behovet är svårt att bedöma då behovet kan variera från ett tillfälle till flera års kontakt. Vid studiebesöket i Köpenhamn bedömde de personer som arbetar med biologstödet, att ett genomsnittsuppdrag tar ca 4-5 h/månad. Det primära syftet med att stötta föräldrarna är att skapa en bättre relation mellan barn, socialtjänst, biologförälder och familjehem för att möjliggöra färre placeringar, kortare placeringstider och tryggare placeringar.

4. Tillvägagångssätt

Socialtjänsten i Helsingborg påbörjade år 2016 projektet ”Det tredelade föräldraskapet – stöd till föräldrar med placerade barn” med bakgrund av att det tredelade föräldraskapet bör präglade vården av barnen i familjehemsvård. Det innebär att ge biologföräldrarna/vårdnadshavarna råd, stöd och annan hjälp de behöver när barnet placeras. Arbetet som påbörjades 2016 avslutades av okänd anledning. Arbetet har återupptagits och pågår nu i ny konstellation och har med fördel tagit nytta av det arbete som tidigare gjorts.

Inledningsvis bildades en arbetsgrupp bestående av fyra brukare med erfarenheter av att få egna barn placerade, en socialsekreterare från familjehemsenheten vilken dagligen arbetar med de berörda familjerna och ansvarar för att säkerställa det placerade barnets vård, en socialsekreterare som arbetar med vuxna och därmed arbetar med en del av de berörda föräldrarna, en metodutvecklare som arbetar utifrån att förbättra socialtjänstens arbete genom fördjupad metodkunskap, en utvecklare med utvecklarperspektiv i form av att förbättra socialtjänsten genom samverkan och brukarmedverkan, en familjehemsförälder samt en verksamhetsutvecklare med ett internt organisatoriskt perspektiv.

Arbetsgruppen har träffats regelbundet under drygt ett år. I uppstartsfasen handlade det mycket om att skapa en förtroendebaserad kultur för att skapa förutsättningar för att dela med sig, ta till sig och diskutera varandras kunskap och erfarenheter. Föräldrarnas erfarenheter har

---

² Beslutsstöd: Tilldelningsmånad och år är april 2018, ålder 0-17 år.

därmed haft betydelse för den fortsatta processen. Arbetsgruppen har utöver att ta del av föräldrarnas erfarenheter studerat nationell forskning inom området, intervjuat medarbetare med stor erfarenhet av att möta föräldrar till placerade barn samt genomfört tre studiebesök. I kapitel 5. *Erfarenhet och forskning* redogörs för den empiri som utgör underlag för förslaget.

Ganska tidigt formades en tankemodell som bestod av två delar och som sedan följt med hela vägen. Tankemodellen bestod av såväl ett professionellt som ett medmänskligt stöd.

5. Erfarenhet och forskning

5.1 Extern empiri

5.1.1 Nationell forskning

Det vi här kallar Stockholmsmodellen bygger på Stockholms stads projekt ”det tredelade föräldraskapet – stöd till föräldrar med placerade barn”. Av den rapport som gjorts utifrån projektet i april 2014 framkommer bland annat följande:

Rapporten redovisar forskning från sammanlagt 12 olika forskningsrapporter som har med detta ämne att göra. Exempel från 17 olika typer av stöd till föräldrar redovisas på ett utförligt sätt. Av den forskning som redovisas framkommer att biologföräldrarna inte får det stöd och den uppbackning som de behöver för att hålla kontakt med sina barn och för att göra en förändring gällande sina problem och en förbättring av sitt sätt att vara föräldrar. De upplever en stor svårighet i att myndigheten som placerat deras barn och underkänt dem som föräldrar ska vara den som hjälper dem till en förändring. Biologföräldrarna vill också ha ett tydligare och mer konkret stöd för att komma ur sin situation. Det finns också många exempel på att föräldrarna lämnats ensamma med sin sorg och flera beskrev tydliga krisreaktioner och starka känslor av skam.

I de redovisade exemplen på stöd framkommer att flertalet sker genom gruppverksamhet med inslag av olika ämnen om hur biologföräldrarna ska hantera situationen och jobba för en förändring för att må bättre och bli en bättre förälder. Även individuellt stöd förekommer på samma tema.

5.1.2 Intervjustudie (Stella)

Under år 2016 intervjuade verksamheten Stella barn, föräldrar, familjehem och handläggare för att inventera behovet av föräldrastöd. Sammanfattningsvis framkom följande:

Barnets perspektiv: Barnet har hög medvetenhet kring föräldrarnas svårigheter och dess stödbehov. De känner oro för föräldrarna och att de hade mått bättre av att veta att någon funnits där för föräldrarna. **Föräldrarnas perspektiv:** De har en önskan om lots/följeslagare som kan stödja, förklara, vägleda, uppmuntra och ge feedback. Föräldrarna beskriver önskemål om hjälp med förklaringar, vägledning kring var de kan vända sig samt information kring vad placeringen kommer att innebära. **Familjehemmen:** De upplever att det är viktigt att föräldrarna får stöd, vägledning och information. **Handläggarna:** Upplever att det är svårt att få utrymme till att stötta föräldrarna i den utsträckning de bedömer lämpligt. De ser vidare behov av individuellt krisstöd så att föräldrarna inte fastnar i sin kris. De anser att de vore bra att komplettera befintligt stöd med en extern stödperson med goda kunskaper om socialtjänsten och arbetet kring barn och unga. Dessutom skulle denna stöttning kunna förhindra att föräldrarna tappar kontakten med barnen och motivera dem till att ta emot stöd. **Slutsatser:** Stöd till föräldrarna saknas i hög grad och efterfrågas av barn/unga, föräldrarna, familjehemmen och handläggarna. Många handläggare gör ett mycket gott arbete med att

stötta föräldrarna men uttrycker att det vore bra om det fanns ett mer strukturerat stöd att erbjuda. Det är viktigt att stöd erbjuds initialt så att föräldrarna får hjälp med krisen. Tillgång till föräldrastöd kan bidra till att minska barnets oro för föräldern och därmed bidra till att barnet lättare etablerar sig i familjehemmet. Ett föräldrastöd kan stärka föräldern att mäktas med att finnas kvar för sitt barn

5.2 Intern empiri

5.2.1 Studiebesök

Allmänna Barnhuset och SKL känner inte till att det finns något föräldrastöd som bygger på brukarerfarenhet utan de hänvisar till Stockholmsmodellen "Stella" samt det arbete som bedrivs i Danmark och Norge. Gruppen har tagit del av Stellas väldokumenterade arbete och en delegation gjorde en studieresa dit under 2016. Den nuvarande arbetsgruppen valde att åka på studiebesök till Köpenhamn och Oslo.

Inledningsvis besöktes Föräldrastötten som organisatoriskt tillhör Köpenhamns kommun. Arbetet sker utifrån att lagstiftningen (Servicelagen 54 §) anger att kommunen ska erbjuda föräldern en stödperson i samband med att barnet placeras utanför hemmet. På Föräldrastötten arbetar tjänstemän som ger stöd såväl enskilt som i grupp men de utbildar och förmedlar också kontakt till andra personer som anlitas som stöttepersoner. Arbetet sker i externa lokaler som inte har någon koppling till myndighetsutövning. Föräldrastötten har lång och gedigen erfarenhet utifrån de 17 år som verksamheten funnits.

Utöver studiebesöket i Köpenhamn har ett studiebesök i Norge genomförts. Där träffade gruppen en person som arbetar på heltid med den stödförening som finns där sedan 2013. Föreningen är nationell och finns inte lokalt ansluten i kommunerna. Målet med föreningen är att vara ett språkrör för föräldrarna in mot myndigheterna, den ger mycket stöd via telefon eller e-post och erbjuder gruppverksamhet på vissa orter där det finns aktiva medlemmar.

Ytterligare ett studiebesök har genomförts i Köpenhamn och det var hos föreningen för professionella stödpersoner, PS-föreningen. Den består av 100 medlemmar som har till uppgift att fungera som ett professionellt stöd åt biologföräldrar. De får uppdrag från Danmarks samtliga kommuner när en biologförälder beviljas biståndet att ha en stötteperson. PS-föreningen består av medlemmar som är utbildade inom vårdande och sociala yrken.

5.2.2 Föräldrarnas erfarenheter

I uppstartsfasen handlade det mycket om att skapa en förtroendebaserad kultur. Denna kultur var nödvändig för att vara och en skulle kunna dela med sig av sina upplevelser/erfarenheter av att vara förälder till placerade barn.

Föräldrarnas erfarenheter ser naturligtvis olika ut men sammanfattningsvis väljer vi att framhålla några gemensamma faktorer. Det rör sig främst om den obegriplighet som upplevdes genom hela utredningsprocessen och följde vidare med in i placeringsprocessen. Berättelserna handlar till exempel om att inte förstå varför socialförvaltningen agerar på det sätt som görs, vilka mått och steg som kommer att tas, tidsangivelser (vad är en kort tid?) osv. Vidare uppfattas det svårt att förstå vad och på vilket sätt man kan påverka och om man överhuvudtaget har möjlighet till det. Som en röd tråd genom samtliga berättelser går ensamheten och utsattheten där bristen på stöd är starkt uttalat.

Föräldrarnas öppenhet och uppenbara vilja att bidra till en utveckling inom området har lett till insikten om vikten av medmänskligt stöd. Diskussioner pågår kring att skapa forum/arenor med möjlighet för föräldrar att träffa andra föräldrar med liknande erfarenheter.

5.2.3 Personal

Sammanfattning av samtalen med två medarbetare som har erfarenhet av umgängesstöd

Behovet av stöd till biologiska föräldrar är påtagligt och stort i samband med utredningsprocessen, vid placeringen av barn, i det viktiga fortsatta samarbetet socialtjänsten och vid umgänget mellan barn och föräldrar. Ett fullgott stöd till föräldrarna ger barnen förutsättningar att ha bättre umgängen och det minskar konflikterna mellan familjehemsföräldrarna och de biologiska föräldrarna. Samtidigt ökar föräldrarnas förmåga att förstå rättsprocessen och agera konstruktivt.

6. Förslag

Sammanfattningsvis innebär underlaget behov av att säkerställa att det förslag som presenteras tillgodoser följande identifierade behov:

- Göra föräldrarnas röst hörd och hjälpa föräldern att förstå rättsprocessen
- Erbjudna krishantering vid placering av barn
- Fortsätta motivationsarbete för att arbeta med föräldrarnas egna problem
- Om förutsättningar finns, stötta föräldrar att orka komma tillbaka som boendeförälder inom rimlig tid
- Stötta föräldrar för att de på avstånd ska kunna behålla föräldraskapet i de avseenden det fungerar bra
- Förbättra föräldrarnas möjlighet till samarbete med socialsekreterare och familjehem kring umgänget
- Förbereda och ge stöd vid en planerad flytt av barnet tillbaka till föräldern
- Ge stöd när bedömningen är att en vårdnadsöverflytt är önskvärd för att trygga barnet
- Stötta föräldern i samarbetet med familjehemsföräldern

Arbetet avser vidare möjliggöra förutsättningar för:

- Kontinuerligt kunskapsutbyte
- Kontinuerligt brukarinflytande
- Större öppenhet i socialtjänsten
- Långsiktigt förändringstänk inom socialtjänsten

6.1 Vision

Frågan om ett särskilt riktat stöd till föräldrar som har sina barn placerade är en kärnfråga för socialförvaltningen både ur ett etiskt och samhällsekonomiskt perspektiv då en placering kommer att prägla barnet för resten av dess liv.

Det är en problematik, gemensam för socialtjänsten i hela Sverige, att inneha den dubbla rollen av att både omhänderta barn och samtidigt stötta föräldrarna.

Det har varit nödvändigt att arbetsgruppens process fått ta denna långa tid då man gemensamt med brukargruppen har behövt samtala både på bredden och på djupet. Det finns ingen mångfald av exempel att ha som förebild i Sverige. Den verksamhet som finns i Danmark har också annorlunda förutsättningar utifrån lagstiftning. Det är från det upplägg som finns i Köpenhamn vi har hämtat vår inspiration samt från Stockholmsmodellen ”Stella”.

Vi önskar att fortlöpande kunna arbeta med denna frågeställning i samma anda som präglat vårt arbete hittills. Att fortlöpande ha en process med fokus på att ta tillvara och omsätta brukarnas erfarenheter och upplevelser. Att ta till vara denna kunskap och återkoppla till verksamheterna inom socialförvaltningen.

Biologföräldrar ska erbjudas stöd redan när en utredning öppnas/startar upp. Att stödja och främja en brukarförening med utbildning och konkret samverkan är nödvändigt då en sådan förening blir sårbar utan koppling och stöd från socialtjänsten. Både den professionella och den medmänskliga delen behövs för att bygga en stadig grund till en välfungerande och långsiktigt stabil verksamhet.

Inledningsvis vänder sig förslaget till Helsingborg men är en fråga som vi ser med fördel riktar sig även till Familjen Helsingborg.

6.2 Konkret förslag

Arbetsgruppens förslag på stöd till föräldrar med placerade barn utgår från såväl en professionell del som en del med mer medmänskligt stöd. Den senare delen är tänkt att en brukardriven förening står för, det arbetet pågår parallellt men behandlas inte i denna skrivelse. Nedanstående förslag gäller således enbart det professionella stödet.

Det professionella stödet arrangeras av socialförvaltningen, ett stöd med målsättning att fungera som en hjälp till föräldrar vars barn är placerade samt till föräldrar som befinner sig i utredning kring placering av barnen. Arbetsgruppen bör organiseras under verksamhetsområdet Gemensamma resurser för att markera åtskillnaden från myndighetsutövningen. Av samma anledning föreslås att gruppen är lokaliserade på annan plats än socialtjänsten och där det inte bedrivs verksamhet med besökande barn.

Förslaget är att det professionella stödet består av två anställda med bred erfarenhet och kompetens av arbetet inom socialtjänstens olika funktioner och verksamheter. Deras uppdrag ska vara att:

- Arbeta som professionellt stöd till föräldrarna utifrån de behov som identifierats och redovisats i denna skrivelse.
- Att stödja brukargruppen i bildandet av en brukarförening och utbilda dess medlemmar till att fungera som medmänskligt stöd.
- Driva och säkerställa återkoppling, kunskapsutbyten och samverkan mellan föreningen och socialtjänsten.

Sammanfattningsvis innebär ovanstående att de anställda utgör ett professionellt stöd till föräldrarna med syfte att tydliggöra rättsprocessen, motivera till egen behandling samt stödja till ett förhållningssätt som krävs av föräldern utifrån barnets bästa.

De anställda arbetar utifrån metoder så som MI, tydliggörandemodell och lösningsfokuserat förhållningssätt, vilket är metoder som tar fram personens egen kraft och hjälper hen att formulera sig.

Vidare utgör medlemmar i den tänkta föreningen ett medmänskligt stöd genom att de har erfarenhet av familjehemsvård från ett biologföräldraperspektiv.

7. Behov ekonomiska resurser

Två erfarna stödpersoner	1 300 tkr
Arvodering, stötteperson	80 tkr
Utbildning/handledning	70 tkr
Administrativa kostnader	30 tkr
Lokaler	80 tkr
<hr/>	
Totalt	1 560 tkr